

**త్రైలోక్యగీత
సప్తమాధ్యాయము**

అవతార వ్యవహార యోగము

త్రైలోక్య ఉవాచ:-

**అవతారో ద్వయోర్వాఽస్తి, సోఽయం కతి విధో భవేత్?
ఆనసూయక! వైవిధ్యం, తస్య జీవేషు కీదృశమ్? ||7.1||**

[కుమారి త్రైలోక్య అడిగింది:-

ఓ అనసూయ పుత్రా! అవతారము రెండు మూలముల నుండి సంభవిస్తుందా? రామానుజాచార్యులు విష్ణుభగవానుని అవతారమని, మరియు ఆదిశేషుని అవతారమని మీరు తెలిపారు. అదే విధంగా మధ్వాచార్యులు బ్రహ్మదేవుని అవతారము మరియు వాయుదేవుని అవతారమని తెలిపారు. ఎన్ని రకముల అవతారములు ఉంటాయి? ఈ విశ్వములో అవతారములు జీవులతో ఎలా ప్రవర్తిస్తారు?]

శ్రీ శ్రీ శ్రీ దత్త స్వామీ ఉవాచ :-

**భక్తిరూపే! సుధాపుత్రీ! త్రైలోక్యే శృణు మాం గురుమ్ |
గుణా ఏవ పునర్జన్మ, జీవో గుణమయః ఖలు ||7.2||**

[శ్రీ శ్రీ శ్రీ దత్త స్వామి తెలిపారు :-

ఓ త్రైలోక్య! సుధాపుత్రీ! భగవంతుని యందు గల భక్తిభావమునకు సాకార రూపము నీవు. ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానబోధకుడనైన నేను చెప్పేది వినుము. జీవుడు పునర్జన్మ పొందినపుడు అవే

స్వభావములు కొన్ని మార్పులతో మళ్ళీ కనిపించును. ఎందుకంటే జీవాత్మ అంటే స్వభావముల సమూహము మాత్రమే.]

**అవతారః పునర్జన్మ, దృశ్యంతే హి గుణః పునః |
నోహ్యో విభూతయో ధర్మైః, అవతారో ఽవగమ్యతే ||7.3||**

[అవతారము అంటే శరీరమాధ్యమము ద్వారా సగుణ దత్త భగవానుని పునర్జన్మ, కావున దత్త భగవానుని పూర్వపు స్వభావమే కొంత మార్పుతో ఈ జన్మలోను కనిపించును. స్వభావములతో పాటు అనూహ్యమైన అద్భుతమైన మహిమాశక్తులు కూడా కనిపించి దత్త భగవానుని అవతారము తానేనని గుర్తింపజేయును.]

**దత్తావతార విజ్ఞానం, విభూతి గుణతో మయి |
న శిక్షా మే శతగ్రంథ-కర్తా బాల్యే విదో విదుః ||7.4||**

[స్వయంగా దత్తభగవానుడు అవతరించినాడని నా విషయంలో ఋజువైనది. **నా** జన్మము తర్వాత, 7 సంవత్సరముల వయస్సు గల బాలునిగా ఉన్నప్పుడే **నేను** సంస్కృతంలో ఆశువుగా శ్లోకములు చెప్తూ సంస్కృతంలో ఆధ్యాత్మిక గ్రంథములు వ్రాయడం మొదలు పెట్టాను. 16 సంవత్సరాల వయసు వచ్చే వరకు 100 గ్రంథాలు రచించాను. **నేను** ఎవరి వద్ద సంస్కృతం నేర్చుకోలేదు. **నా** లోని ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం అనెడి స్వభావము శ్రీదత్త భగవానునికి చెందినదే, ఇంకా బాల్యంలోనే అనేక ఆధ్యాత్మిక గ్రంథాలు రచించగల అద్భుతమైన ప్రజ్ఞ, మహిమ కూడా శ్రీదత్త భగవానుని స్వభావములే. ఈ స్వభావములతో పాటు **నా**లోని మహిమశక్తులను చూసిన ఆధ్యాత్మిక సాధకులు **నన్ను** దత్త భగవానుని (అనూహ్య పరబ్రహ్మము యొక్క మొదటి తేజోరూపావతారము) అవతారముగా గుర్తించారు.]

గుణాంతరాయ సంయోగః, శేష శేషి మతం హరేః |

నిత్యశయ్యానుబంధేన, స శేష హరిమిశ్రమః ||7.5||

[అవతారము వేరొకరి స్వభావమును కూడా ప్రదర్శింపదలచినట్లైతే, తాను మిశ్రమ మూలములు కలిగి ఉండగలడు. ఆదిశేషుడు నిరంతరం విష్ణుభగవానునితో తానొక శరీరావయవం వలె కలిసి ఉంటాడు. విష్ణుభగవానుడు రామానుజాచార్యులుగా అవతరించినపుడు, ఆదిశేషుడు కూడా రామానుజులను కూడియున్నాడు, కావున జీవాత్మ అనునది పరమాత్మ శరీరంలో చిన్నభాగము అని, లేదా ఒక అవయవమని రామానుజులు ప్రకటించారు. శాబ్దిక అర్థంలో 'శేష' అనగా ఒక భాగము లేదా ఒక అవయవము, 'శేషి' అనగా అన్ని అవయవములు గల సంపూర్ణ శరీరము. రామానుజాచార్యులు, జీవుడు - భగవానుడి మధ్య 'శేష - శేషి' సంబంధమును ప్రతిపాదించారు. కావున రామానుజులు భగవానుడైన విష్ణువుతో పాటు ఆదిశేషుని మిశ్రమ అవతారము.]

బ్రహ్మ మధ్యే మరుత్సేవా, ప్రాధాన్యా ద్వేద భాషితాత్ | వాయునా మిళితో దాస్యే, శంకరో జ్ఞాన కేవలః ||7.6||

[బ్రహ్మ దేవుడు అనేకములైన జీవులను సృష్టించినపుడు, వాటిలో జీవం పోసేందుకు తనకొక సేవకుడు అవసరం అయ్యాడు. అటువంటి ముఖ్యమైన సేవకుడే వాయుదేవుడు. కావున అంతటి వాయుదేవుని సేవ అత్యంత ధృఢమైన సేవగాను, అదే భగవంతుని శక్తిగాను వేదములలో కీర్తింపబడినది. **(వాతాత్ విష్ణోః బలమాహుః..)** బ్రహ్మదేవుడు మధ్యాచార్యులుగా అవతరించినపుడు తనకు అత్యంత ప్రీతిపాత్రుడైన సేవకుడైన వాయుదేవుని కూడా తన వెంట తెచ్చుకున్నాడు. మరియు దేవుడు, జీవుడి మధ్య యజమాని-సేవక సంబంధమును మధ్యాచార్యులు ప్రతిపాదించారు. ఆదిశంకరాచార్య విషయంలోనైతే భగవానుడైన శంకరుడే స్వయంగా

ఆదిశంకరాచార్యుని రూపంలో అవతరించినారు కావున తను జ్ఞానప్రబోధమునకే ప్రాధాన్యత ఇచ్చారు. ఎందుకంటే జ్ఞానము శివదత్తునికి సంబంధించిన అంశము. (**జ్ఞానం మహేశ్వరాత్ ఇచ్ఛేత్...**), అందుకే ఆదిశంకరులు జీవుడే దేవుడని ప్రకటించారు.]

**కళాంశావేశ పూర్ణా హి, కృష్ణః పూర్ణతమః ఖలు |
విభాగో వ్యక్త శక్త్యైవ, ధృతశక్తి సమా స్సమే ||7.7||**

[అవతారములు నాలుగు విధములు. 1. వ్యాసుని వలె కళా (కీరణ) అవతారము 2. కపిలుని వలె పాక్షిక లేదా అంశావతారము 3. పరుశురాముని వలె ఆవేశావతారము 4. రాముని వలె పూర్ణావతారము - 12/16 కళలు. కృష్ణుని అవతారము అత్యంత మహోత్తమమైన పరిపూర్ణావతారము - 16/16 కళలు, కావున ఉత్కృష్టమైనది. ఈ అవతారములన్నీ సమానముగానే అనూహ్య పరబ్రహ్మమును కలిగి ఉన్నవి. కావున నాణ్యతాపరంగాను, పరిమాణపరంగాను అనూహ్య పరబ్రహ్మము యొక్క శక్తులను అవతారములన్నీ సమానంగానే కలిగి ఉన్నవి. భేదమేమిటంటే, ఆవశ్యకతను అనుసరించి కావలసినంత మేరకే ఆయా అవతారముల ద్వారా భగవంతుని అనూహ్యమైన శక్తి ప్రదర్శింపబడినది. కావున అవతారములు అన్నింటినీ సమానముగా గౌరవింపవలెను.]

**తైజసం తైజసానాం తు, మనుష్యాణాం చ మానుషమ్ |
వ్యవహార స్సమావృత్త--సమోపాధి సమోచితః ||7.8||**

[ఊర్ధ్వ లోకాలలో నున్న తేజోరూప జీవాత్మలకు భగవంతుని తేజోరూపావతారము అనువైనది. అలాగే నరావతారము భూమిపై నున్న మనుషులకు అనుకూలమైనది. తేజోరూపావతారము అయినా నరావతారము అయినా తమ చుట్టు జీవించేటటువంటి

తేజోరూప ఆత్మలు లేదా మానవులను బట్టి వారికి తగినట్టుగా ప్రవర్తిస్తుంది.]

ఆదౌ విభూతయో వ్యక్తాః, జీవాకర్షణతో న చేత్ |

జ్ఞానం శ్రోతుం న కోఽప్యాప్తః, కలౌ ముఖ్యం విశేషతః ||7.9||

[ఆరంభంలో నరావతారము అద్భుతమైన మహిమలు ప్రదర్శించడము ద్వారా నరుల దృష్టిని ఆకర్షించి మొదటి సమస్యను పరిష్కరిస్తుంది. మహిమలు చేయకపోతే మానవులెవ్వరూ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానము నేర్చుకొనుటకు నరావతారమును ఆశ్రయించి రాలేరు. ముఖ్యంగా ఆధ్యాత్మిక విలువలు గణనీయంగా తగ్గిపోయిన ఈ కలియుగంలో మొదటి మెట్టుగా నరావతారంలోని భగవంతుడు మహిమలు చేయటం చాలా అవసరము.]

అహంతా మత్సరగ్రాసాత్, త్రాతుం జీవాన్మహాబలాత్ |

వ్యనక్తి జాతు నాత్మానం, స్వయం చానుభవగ్రహః ||7.10||

[మదము మరియు మాత్సర్యము చాలా బలమైన స్వభావాలు. ఇవి క్షణకాలంలో జీవులను ఆక్రమించగలవు. తన చుట్టూరా ఉన్న మానవులను ఈ అపాయాల నుండి రక్షించడానికి నరావతారమైన భగవంతుడు తన రహస్యాన్ని ఎప్పుడూ బహిర్గతం చేయడు. భక్తులే వారి వారి దివ్యమైన అనుభవముల ఆధారంగా స్వయంగానే నరావతారమును గుర్తించగలగాలి.]

జేతారో జగతాం దృష్టాః, బహవ శ్శిష్యవిత్తమే! |

అహంకారస్త మాత్సర్య--జేతా దృష్టో న హి క్వచిత్ ||7.11||

[శిష్యులందరిలో ఎక్కువ జ్ఞానోదయము పొందినదానా! ఈ ప్రపంచాన్నంతా జయించిన వారెందరో ఉండవచ్చును. కాని లోకంలో అహంకారము (మదము)ను మరియు అసూయ

(మాత్సర్యము)ను జయించిన వారు మాత్రం ఒక్కరు కూడా కనిపించరు.]

విభూతిభి రహంతేర్ష్యా- ౨ ౨విష్టా భక్తా అమత్సరాః |

తాసాం ఖ్యాతి రథో నీతా, దైత్యై ర్నోహ్యత్వ విస్తరైః ||7.12||

[నరావతారముగా వచ్చి అద్భుతమైన మహిమలు ప్రదర్శించగా, చెంతకు చేరి చూసిన మానవులలో వెంటనే మదముతో కూడిన మాత్సర్యము ఆవేశించును. ఇలా మానవులు నరావతారమును చూసి మదమాత్సర్యములకు లోను కాకుండా ఉండటానికి భగవంతుడు మహిమల స్థాయిని తగ్గించినాడు. ఎందుకంటే దానవులు (రాక్షసులు) కూడా భగవల్లక్షణమైన మహిమలను ప్రదర్శనము చేయగలరు. మహిమల ద్వారా అనూహ్యమైన భగవంతుని ఉనికిని తెలపడం ద్వారా జీవులు పాపము చేయడానికి భయపడుటకు, దానవులకు ఈ ప్రదర్శనశక్తిని భగవంతుడే ప్రసాదించాడు. నిజానికి దానవులు ఈ మహిమశక్తి పొందినది ఈ ఉత్తమ లక్ష్యం కోసం కాదు, వారు తమ అహమును ప్రదర్శించడానికే ఈ మహిమలను భగవంతుని నుండి వరముగా పొందారు. కాని, భగవంతుడు వారి తప్పుడు వ్యవహారముల నుండి కూడా తనకు కావలసిన ఉత్తమ ఫలితమును రాబట్టగలడు. రాక్షసులు కూడా మహిమలు ప్రదర్శించినందున భగవంతుడు మహిమల స్థాయినే తగ్గించి వేసినాడు. ఒకవేళ నరావతారమే మహిమలు చేసినా కూడా జనులు వాటిని తక్కువ చేసి చూస్తారు, అలా వారిలో విశ్వాసం సడలి ఇంతకూ ఈయన దివ్యమైన భగవంతుడా? కాదా? అని కూడా సంశయిస్తారు. ఈ విధంగా భగవంతుడు ప్రదర్శించే మహిమలను రాక్షసప్రదర్శనలు అనుకొని నరావతారము యొక్క దివ్యత్వమును నిర్లక్ష్యపరచి నరావతారము పట్ల తమకున్న అహంకార పూరితమైన అసూయను జనులు తగ్గించుకొని సంతృప్తి పరచుకుంటారు.]

**ఆదౌ దిదృక్షవః పశ్చాత్, ఈర్ష్యా ౭హంతా ౭సురీమతేః |
సహ్యో౭ధికతరో నాన్యః, సహ్యో౭ధికతమః కథమ్? ||7.13||**

[భగవంతుని దివ్యత్వమునకు గీటురాయిగా జనులు మహిమలను చూడగోరతారు. కాని అద్భుతమైన మహిమలు చూసిన వెంటనే నరావతారము పట్ల వారికి అసూయ పుడుతుంది. అప్పుడు వారు మహిమలంటే దానవ స్వభావములే కదా అని నిర్లక్ష్యంగా చూసి తమలోని అసూయను తగ్గించుకొని తృప్తి పరచుకుంటారు. మానవులెప్పుడు, తోటివాడు తమను మించిపోతే భరించలేరు. తనతో పోల్చగల తోటి వాని గొప్పతనమునే సహింప లేని మానవుడు, రెండవ పోలికగా దేనిని చెప్పనేలేని (అద్వితీయుడు) ఉత్కృష్టమైన భగవంతుడు నరావతారముగా వస్తే సహింపగలడా?]

**వ్యక్తావ్యక్తావృభౌ క్లేశా, వినా క్లేశముభౌ కృతౌ |
ఏవం తౌల్య స్థితిః క్లిష్టా, వ్యవహారే౭స్య సర్వదా ||7.14||**

[అద్భుతమైన మహిమలు ప్రదర్శించితే అది ఒక సమస్య, ప్రదర్శింపకుంటే మరొక సమస్య. ఈ ప్రపంచంలో తత్కాలీన, వర్తమాన నరావతారము యొక్క ప్రవర్తన ఎప్పుడూ ఎంతో సంక్లిష్టమైనది. కావున ఎల్లవేళలా సంతులితస్థితిని కలిగి ఉండవలసి ఉంటుంది.]

**ప్రదర్శితాసు చోద్విగ్నాః, న చేదవజ్జయా చ్యుతాః |
స్థూలోన్మాదో న వాహ్యాశ్చ, న నేయ స్వపదా శిశుః ||7.15||**

[భగవంతుని ఉనికిని సప్రమాణంగా తెలియజేసెడి అద్భుతమైన మహిమలు ప్రదర్శింపబడినందున, చుట్టూచేరి చూసిన జనులలో విపరీతమైన ఉద్వేగం బయలుదేరును. ఇటువంటి అసంతులిత స్థితిలో ఉన్న భక్తులు తమ ప్రశ్నలను కుదురుగా అడగలేరు. దీనిని తప్పించుటకు ఒకవేళ నరావతారము మహిమలను ప్రదర్శింపక పోతే అదే జనులు నరావతారమును

చూసి సామాన్య మానవుడేమోనని నిర్లక్ష్యపరుస్తారు. ఇది ఎలాంటిదంటే -

ఒక లావుపాటి పిల్లవాడిని బుజాల మీద మోయలేము. పోనీ తనంతట తాను సరిగ్గా నడుస్తాడని అనుకుందామంటే వాడు పిచ్చిపిల్లవాడు, సరిగా నడవలేడు. ఇదే మానవులలో భక్తుల పరిస్థితి, వారిని మోసుకొని పోను వీలుకాదు, సరైన దారి చూపి నడిపించనూ వీలుకాదు.]

అద్వైత మధ్యమ ద్వైతం, జ్ఞాన భక్తి బల క్రమాత్ |

అహంకార్యా బలాచ్చైవ, వివృతోఽత్యవతారవాన్ ||7.16||

[అవతారపురుషుడైన భగవంతుడు, శిష్యుల విషయగ్రాహ్యతను అనుసరించి, తన వాస్తవికతను తెలుపుతాడు. ఇది శిష్యుల అహంకారం, అసూయల స్థాయిని బట్టి ఉంటుంది. ఒకవేళ ఈర్ష్య, అహంకారములు చాలా తక్కువ స్థాయిలో ఉండి, పరిపక్వమైన జ్ఞానం కలిగి, భక్తి ఉచ్చ స్థితిలో ఉన్నట్లైతే భగవంతుడు తానేనని తెలుపగలడు. అలా కాక ఈర్ష్య, అహంకారములు, జ్ఞానం, భక్తి అన్నీ మధ్యస్థంగా ఉన్నట్లైతే తాను భగవంతుని కుమారుడిని అని తెలుపగలడు. ఈర్ష్య, అహంకారములు ఎక్కువగా ఉండి జ్ఞానం, భక్తి స్థాయిలు తక్కువగా ఉన్నట్లైతే తాను భగవంతుని సందేశం మోసుకొచ్చిన దూతను మాత్రమేనని తెలుపగలడు. అంటే ఈర్ష్య, అహంకారములు, జ్ఞానం, భక్తి అను నాలుగు అంశముల బలము మరియు బలహీనతలను బట్టి శంకరుల అద్వైతం, రామానుజుల మధ్యస్థ స్థితి మరియు మధ్యుల ద్వైతము బోధించబడును.]

మిశ్రమే ఽధమదృక్ దృశ్యా, హానిర్నో న్నతయోర్భవేత్ |

యద్వా పరీక్షితౌ భక్త్యా, నీచస్తత్రైత్యయోద్ధృతః ||7.17||

[అన్ని స్థాయిల భక్తులు కలిసి ఉన్న సందర్భంలో, అతి తక్కువ స్థాయిలోని భక్తులకు అనుకూలంగా ఉండేటట్లు నరావతారము తనను భగవంతుని దూతగానే తెలుపుతుంది. ఈ విధంగా అతి

తక్కువ స్థాయిలోని భక్తులు భగవంతుని కేవలం వార్తావాహకుడైన దూత చెబుతున్నాడని సంతృప్తితో జ్ఞానం వినగలరు. నరావతారము కేవలం మామూలు మనిషేనని అలక్ష్యం చేసినప్పటికినీ, వీరు భగవంతుని మీద భక్తి కారణంగా దివ్యమైన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానమును వింటారు. అటువంటి సందర్భాలలో ఉన్నతమైన భక్తులు, అత్యున్నతమైన భక్తులు ఉంటే వారు ముందుగానే భగవంతుని ఉన్నతస్థితిలోను, అత్యున్నతస్థితిలోను భావించినందున నరావతారము తెలిపే ఈ విషయమును (ఆయన దూతయని) విశ్వసించరు. అయితే కొన్నిసార్లు ఈ రెండుస్థాయిలలోని వారు భగవంతుని నరావతారమును సంశయించి ఉంటే వారి విశ్వాసబలాన్ని ఈ విధంగా అవతార పురుషుడు పరీక్షిస్తాడు. ఈ విధంగా అన్ని స్థాయిలలోని భక్తులను భగవంతుడు సమన్వయము చేయగలడు.]

ఉన్నతా భవిరోగస్య, శమాయాధమద్రగ్యశాః |

పుర స్సర్వజ్ఞ వాత్సల్యాత్, ప్రాగౌషధ ప్రదానవత్ ||7.18||

[కొన్నిసార్లు ఉన్నతమైన భక్తులు, అత్యున్నతమైన భక్తుల ముందు కూడా తాను భగవంతుని దూతనని అవతార పురుషుడు చెప్పును. భక్తులపుడు భగవంతుడు తమను భ్రమింపజేస్తున్నాడనీ లేదా తమ విశ్వాసాన్ని పరీక్షిస్తున్నాడని తికమకపడతారు. కాని ఈ రెండు భావనలు తప్పు. నిజమేమిటంటే సర్వజ్ఞుడు అయిన భగవంతుడు ఈ ఉన్నతమైన భక్తులు, అత్యున్నతమైన భక్తులను సమీప భవిష్యత్తులో బలమైన ఈర్ష్య, అహంకారాలు దాడి చేసి వారిని రోగగ్రస్తులుగా అనగా ఈర్ష్యాపరులుగానో లేదా అహంభావులుగానో మారుస్తాయని తెలిసి, ముందుగానే ఆ భక్తుల రక్షణ కోసం ఇలా చెప్పడం ద్వారా ఆ రోగానికి ముందస్తుగా టీకా వేస్తాడు. తన భక్తుల మీద గల ప్రేమ కారణంగా నరావతారము వారిని కాపాడుటకు ఇలా మాట్లాడుతుంది.]

ఆశాబంధ చ్యుతిర్గమ్యా, విభూతేస్తు ప్రతీపధీః |

ఆదౌ నాన్య గతేర్వ్యక్తా, కథంచి త్సంయమః పరమ్ ||7.19||

[నరావతారము యొక్క లక్ష్యము ఏమిటంటే భక్తులను సరైన ఆధ్యాత్మిక మార్గంలో నడిపి, భగవంతుని యందు నిష్కామభక్తిని పెంపొందించడం ద్వారా జీవాత్మలలో అమృతము రుచి చూసిన తర్వాత సహజంగానే కాఫీ తాగాలనే కోరిక మాయము అయినట్లు, ప్రాపంచిక బంధాల నుండి ముక్తిని ప్రసాదించడమే. నరావతారము అహంభావంతో రాక్షసుని వలె మహిమలను ప్రదర్శించదు. మహిమలు భక్తుల మనసులో హత్తుకుపోతాయి. కాని వెంటనే దీని పర్యవసానము వారిని మరో దిశలో నడిపి, తమ ప్రాపంచిక సమస్యల నుండి విముక్తి పొందడానికి ఈ మహిమలు కావాలని కోరి, సమస్య పరిష్కారమును పొంది తద్వారా ఆయా ప్రాపంచిక బంధాలను మరింత దృఢము చేసుకుంటారు. కావున మహిమలు భక్తులను ఆధ్యాత్మిక లక్ష్యము నుండి పూర్తిగా వ్యతిరేక దిశలోకి నెట్టుతాయి.]

జ్ఞాన ప్రేమ సూర్య చంద్ర--మధ్య సంధ్యావతారతః |

చక్షురర్క యుగచ్ఛేద, శస్త్రవైద్య హితం వ్రజేత్ ||7.20||

[జ్ఞానము వంటి సూర్యునికి, ప్రేమ వంటి చంద్రునికి మధ్య నున్న సంధ్యాకాంతి వంటి నరావతారము చేత భక్తులు తమ కళ్ళపై గల ఈర్ష్య, అహంకారాలు అనే రెండు పొరలను (శుక్లములను) శస్త్రచికిత్స చేయించుకుని ఆధ్యాత్మిక మార్గమును స్పష్టముగా చూడవలెను.]

ఇతి త్రైలోక్యగీతాయాం 'అవతార వ్యవహారయోగో' నామ

సప్తమాధ్యాయః

ఈ విధంగా త్రైలోక్యగీత యందు సప్తమాధ్యాయములో 'భక్తులతో భగవంతుడు ప్రవర్తించు విధము' అను యోగము పూర్తి అయినది.